

RADNI MATERIJAL

PRAKSA STRUČNIH SARADNIKA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

PRIRUČNIK PRIPREMILA: ENITA BAŠIĆ, defektolog, logoped

U V O D

Prekid klasične nastave, kao dio mjera protiv širenja korona virusa i uvođenje novog načina rada – učenja na daljinu, zahtijeva mnogo veću stopu uključenosti svih koji su obuhvaćeni odgojno – obrazovnim procesom.

U vrlo kratkom periodu bili smo prinuđeni da razvijamo i usavršavamo novi koncept učenja – učenja na daljinu (viber grupe, e-platforme, društvene mreže, sms poruke...).

Pored ovih resursa omogućeno je da se učenje odvija i putem televizijskih kanala.

Za mnoge od nas, podjednako učenike, nastavnike i roditelje, ovo je potpuno nov koncept.

Da bi učenje na daljinu imalo svoj puni efekat potrebno je da učenici, kao i nastavnici, kod kuće imaju raspoložive tehnološke resurse (pametni telefon, tablet, računar i/ili pristup internetu), koji će im omogućiti ovakav način rada.

Jednako značajno, i jedni i drugi moraju posjedovati određena znanja i vještine koje će im omogućiti da organizuju i prate nastavu na daljinu.

Učenje na daljinu zahtijeva ozbiljnu organizaciju i planiranje. Ključni faktor u svemu je dobra komunikacija unutar cijelog obrazovnog sistema, kao i način prilagođavanja novonastaloj situaciji.

Ono što je važnije od svega toga je činjenica da u ovoj situaciji moramo voditi računa o realnim potrebama djece s teškoćama. Ipak je u pitanju obrazovni proces u vanrednim okolnostima – uslovi za rad nisu jednostavni ni učenicima, ni nastavnicima. I jednima i drugima potrebni su razumijevanje, strpljenje i ohrabrenje.

U želji da doprinesem zajedničkom prevazilaženju prepreka na koje smo naišli i podržim nastavnike, stručne saradnike i roditelje, koji u ovom trenutku daju nevjerovatan doprinos za podsticaj učenika u učenju, izradila sam kraći prijedlog aktivnosti za primjenu pri učenju na daljinu.

Priručnik je pripremljen u nekoliko dana i samo je polazna osnova za dalje razrađivanje vježbi učenja na daljinu. Ovaj priručnik nam nudi priliku, ne samo da budemo efikasni i ekonomični, već i da učimo jedni od drugih. Moram naglasiti da su naši partneri, i u ovom poslu, roditelji. Njihove potrebe je važno uvažavati .

ULOGA RODITELJA

U ovom trenutku treba da budemo svjesni i imamo u vidu dodatnu osjetljivost djece sa teškoćama i preprekama u učenju i učešću u redovnom nastavnom procesu. Oni, situacije poput okolnosti izazvanih epidemijom virusom COVID 19, mogu da prepoznaju, dožive, razumiju, izražavaju na različite, nerijetko sebi svojstvene, drugima neobične i specifične načine.

U zavisnosti od vrste smetnje, mnoga djeca ne govore ili otežano komuniciraju, ne razumiju što im govorimo, o čemu govorimo, pa time i šta se dešava. Ovo utiče na razumijevanje, ponašanje, interakcije i način na koji provode vrijeme dok su kod kuće.

Trebalo bi pronaći način da im se objasni aktuelno dešavanje u skladu sa njihovim potrebama i karakteristikama.

Objasnite da ćete biti kod kuće jer je u pitanju zaštita.

- “U pitanju je zaštita od virusa koji se lako prenosi.”
- “Virus od kojeg se lako zarazimo, možemo da se razbolimo.”
- “Zbog toga smo kod kuće.”
- “Zato ne treba da se izlazi napolje.”

Treba im objasniti da nisu na raspustu.

Djeci je važna podrška da uče, ovladaju i da intenziviraju brigu o sebi. Da bi vam bilo jednostavnije i da bi vas razumjeli obezbijedite očigledna i realna objašnjenja.

Nekima objasnite taktilnim ili auditivnim putem. Nekima vizuelnim putem, učenjem po modelu – ugledanjem na druge, putem nagrađivanja i ohrabrivanja.

Uputstva dajte kratkim, konkretnim rečenicama. Može vam pomoći komunikacija uz pomoć simbola ili slika.

NAUČITE DIJETE

Ruke se peru sapunom i toplom vodom – dok dijete broji do 20.

Pranje ruku ima nekoliko koraka:

Korak 1: Pokvasite ruke vodom.

Korak 2: Uzeti dovoljno sapuna ili nasapunjati da se prekriju mokre šake.

Korak 3: Istrljati cijelu šaku, između prstiju i ispod noktiju – radeći to najmanje 20 sekundi.

Korak 4: Dobro isprati ruke vodom.

Korak 5: Osušite ruke čistim peškirom.

PERI RUKE

#periruke

#ostanikući

SAVJETI RODITELJIMA

Dok se ne ide u školu, napravite porodičnu organizaciju tako da imate jasan plan, raspored i rutine koje liče na one svakodnevne – samo što ste sada svi kod kuće. Neka budu zasnovane na organizovanosti i rutinama.

Držite se dnevnog ritma , neka vam to budu dnevne obaveze. Budite se u isto vrijeme, odlazite u krevet u isto vrijeme. Dnevni raspored neka sadrži raspored časova djeteta za taj dan. Budite dosljedni. Držite se organizacije koju napravite. Tako ćete imati kontrolu nad situacijom. Tako ćete pomoći djetetu u potrebi za predvidljivošću, sigurnošću.

Važno je obezbijediti adekvatno okruženje za rad: lični prostor u kući. Reducirajte sve što može da ometa čula i nepotrebno skreće pažnju (buka, neprijatni mirisi, svijetlo). Svi radni/edukativni materijali bi se trebali prilagoditi razvojnim potrebama djeteta. Važno je da sadržaj bude jasan, nedvosmislen, jednostavan za razumijevanje, kao i da bude praćen slikama koje podržavaju sadržaj.

Koristite ih kao motivatore za aktivnosti one sadržaje koji pobuđuju interesovanje kod djeteta. Podijelite aktivnost na manje djelove. Češće smjenjujte aktivnosti, ali ne prečesto, kako bi se podsticala stabilnost pažnje.

Pohvalite ste što je dobro urađeno. Pravite kratke pauze tokom rada (2–3 minuta), tokom kojih se mogu izvoditi određene fizičke aktivnosti. Odredite prioritete u određenom periodu i uvijek ističite ono što je najbitnije.

Predmete, objekte ili njegove dijelove, igre, postupke, koristite kao sredstvo ili metod učenja.

Pokušajte da predvidite raspoloženje djeteta, njegovu raspoloženost, motivaciju ili uznemirenost i intervenišite na to. Svoje ponašanje učinite takvim da ne reagujete povlađivanjem. Posebno ne zato što je vanredna okolnost. Držite se pravila. Korisno je pravilo **prvo - onda**. Neka dijete **prvo** uradi nešto što je poželjno, a **onda** dozvolite kratko neko ponašanje ili nešto što ga čini zadovoljnim, smirenim.

NAUČITE DIJETE

- Kod kuće ću imati svoj dnevni raspored.
- Ustajati ću i ići u na spavanje kao i obično.
- Dok je moja škola zatvorena, učiti ću kod kuće.
- Kod kuće ću učiti iste predmete kao da sam u školi. Nastavu ću pratiti na platformi, viberu ili facebook stranici. Neke ću moći da gledam na youtube kanalu ili na TV-u.
- U kući se mogu igrati različitih igara, raditi stvari koje volim I slušati muziku. To je zabavno.
- Ponovo ću ići u školu kada škola krene s radom, a to će biti kad nestane epidemija virusa Covid 19.

ULOGA NASTAVNIKA PRI UČENJU NA DALJINU

Pri učenju na daljinu u navedenim uslovima, nastavnik ima jako važnu ulogu.

Pomoć nastavnika prema učenicima bi trebala biti u smjeru unaprijeđenja vještina i kompetencija potrebnih za lakše i efikasnije realizovanje zahtjeva nastavnog programa i zadataka koji su im postavljeni. Najveći dio podrške realizuje se kroz savjetovanje koje se svodi na: informisanje, komentarisanje i objašnjavanje.

Druga pomoć obuhvata čitav niz aktivnosti: one koje su povezane s nastavom i zavise od sadržaja i materijala i aktivnosti koje zavise od samog nastavnika. Neke od najvažnijih u fazi realizacije su: objašnjenje sadržaja nastavnog materijala, podsticanje učenika da napreduju u učenju, razvoj sposobnosti za rad i učenje.

Za učenike s posebnim obrazovnim potrebama nastavnici treba da prilagode i obavezno pripreme individualizirani nastavni materijal u skladu sa prilagođenim programom koji je prethodno urađen.

Materijal treba da učine dostupnim roditeljima na dogovoreni i način komunikacije koji odgovara djetetu i mogućnostima roditelja.

U tom smislu, nastavnik, pored slanja materijala, učenicima i roditeljima daje dodatna objašnjenja nekih težih djelova nastavnog materijala i kao u klasičnoj nastavi, u toku njihovog rada i učenja, provjerava da li su aktivni ili ne, motiviše učenike da samostalno uče (na koji način da uče), daje uputstva roditeljima vezana za korištenje materijala (u udžbenicima, literaturi, na internetu, TV predavanja, izvore i sl.).

Nastavnik treba pravovremeno davati povratne informacije (potrebno je da učenici vide rezultat svog rada, da znaju kako napreduju u učenju).

Stil rada nastavnika se mijenja. Poželjno je da nastavnik u procesu učenja na daljinju bude otvoren, fleksibilan, iskren, pokaže razumijevanje – ovo će mu pomoći da nadomjesti svoje fizičko prisustvo u E-učionici.

PREPORUKE ZA RAD KOD KUĆE

Aktivnosti u okviru odgojno - obrazovnog područja

Razvoj govora i jezika - raditi na podsticanju ekspresivnog govora, glasanjam, a naročito razvijanja geste u cilju da dijete izrazi svoja osjećanja i potrebe. Te aktivnosti treba da budu potpomognute slikovnim materijalom i očiglednim predmetima koje imate u kući. Mnoge aktivnosti provoditi kroz situacione igre (korištenje slamčica, duvanje u slamčice, svijeće, loptice, papiriće, pravljenje balončića od sapunice, glasom slogom i riječju imitirati glasanje životinja, pokazivanje i imenovanje predmeta iz okruženja...).

Imenovanje i taktilno percipiranje - imenovati što veći broj predmeta u kući i kroz situacione igre imitirati aktivnosti ukućana (kuhanje, čišćenje ili pranje, usisavanje, slaganje odjeće, obuće....)

Socijalne vještine - uključiti što veći broj ukućana s ciljem da se uspostave pozitivne emocionalne reakcije, prepozna dobro i loše ponašanje i uspostavi elementarna komunikacija lijepog ponašanja (lijepljenje ili pokazivanje emotikona koji odražavaju trenutnu emociju, slušanje pjesmica, uključivanje u elementarne igre sa ostalim članovima porodice....)

Stimulacija, relaksacija - igre sa lutkom, igre sa ostalim članovima porodice, igre ispred ogledala. Uz podršku roditelja, braće i sestara organizovati aktivnost da dijete pokazuje na sebi glavu, trup, ruke i noge, a na glavi oči, nos, usta, uši, kosu, podiže ruke iznad glave, širi ruke u stranu, spušta ruke pored tijela. Kroz igru ove aktivnosti sprovoditi nekoliko puta u toku dana jer su izvor zadovoljstva i relaksacije za dijete.

Radno vaspitanje predviđa upoznavanje sa različitim materijalima i alatima. Aktivnosti organizovati zajednički sa ostalim članovima porodice (lijepljenje različitih materijala na podlogu, namotavanje vune, pravljenje kule od kocki, redanje plastičnih kutija jednu na drugu....)

Likovna kreativnost – preporučuje se da djeca spontano švaraju i crtaju linije po papiru, povlače linije između dvije tačke, cjepkaju i gužvaju papir, plastelin.

Muzička kreativnost - preporuka je da prepoznaju i imenuju zvukove vezane za kuću i neposrednu okolinu (zvono, zatvaranje i otvaranje vrata, šuštanje i kapanje vode, šuštanje papira, kese, zvukovi životinja, vozila....). Isto možete i zajedno izraditi instrumente (plastične flaše napunjene rižom, pasuljem, kukuruzom, dugmićima) i zajednički formirati „orkestar“. Za ovu aktivnost roditelji mogu iskoristiti predmete iz kuhinje (šerpe, lonci, drvene kašike, poklopci...). Sve aktivnosti treba da imaju za cilj da probude pozitivne emocionalne reakcije i međusobnu interakciju svih članova porodice.

Igre i sportske aktivnosti - prilagoditi aktivnosti potrebama i željama djeteta kroz igre loptom i orijentacijom u prostoru (kotrljanje, dodavanje, šutiranje, hvatanje lopte na radnoj površini i podu, igra skrivača, imitiranje kretanja u različitim smjerovima i položajima). Ove aktivnosti sprovoditi nekoliko puta u toku dana, jer predstavljaju rekreaciju, omogućavaju pokretljivost i zadovoljavaju djetetovu potrebu za igrom i fizičkom aktivnošću.

Po mogućnosti u sve aktivnosti uključiti druge članove porodice čime bi se ojačala sama porodica i ovaj period učinio sadržajnim i kvalitetnijim, a time i doprinijeo realizaciji aktivnosti koje bi se inače sprovodile u kućnim uslovima.

SAVJETI ZA RODITELJE KAKO VJEŽBATI GOVOR

Djeca najbolje uče kroz igru. (Pomozite vašem djetetu da kroz zabavne igrice lakše i bolje savladaju govor).

Roditelji imaju veliki uticaj na razvoj jezika i na razvoj jezičkih sposobnosti kod djece. Što više ohrabrujete dijete da priča sa vama to će mu biti lakše kada krene u školu. Jedan od načina je da djeci čitate priče, ali postoji veliki broj zabavnih igrica uz pomoć kojih ćete pomoći vašem djetetu da uvijek važne komponente jezika: artikulaciju, vokabular, razumijevanje i demonstraciju.

Artikulacija

Iako dijete praktično preko noći usvaja nove riječi, ipak mu je potrebna određena količina vježbe kako bi ojačalo mišiće usana i kako bi moglo tečno da izgovori sve glasove.

Ogledalo: Vaše dijete uči da izgovara riječi tako što posmatra vas dok govorite, ali možda će mu olakšati posao ako samo posmatra svoja usta dok se pokreću. Probajte, na primjer, da recitujete zajedno sa djetetom pjesmicu ispred ogledala.

Maramica: Pomaže djetetu oko suglasnika. Postavite maramicu ispred djetetovog lica i recite mu da izgovori slovo "P". Djetetu će ovo biti zanimljivo zato što će se maramica pomjerati kako ono bude pravilno izgovaralo slovo.

Vokabular

Ponavljajte riječi: Koristite novu riječ češće u govoru, kako bi djetetu ostala u pamćenju. Ako dijete riječ ne zapamti odmah, nemojte da brinete ili da insistirate. Nekoj djeci treba vremena i potrebno im je da više puta čuju riječ kako bi je zapamtila.

Koristite se opisima: Nemojte samo koristiti nazive. Probajte da opišete neku riječ. Opisujte kako nešto izgleda ili kakvog je ukus. Na taj način podstaći ćete kod djeteta kreativnost i razviti dobar model učenja.

Dodajte po neku riječ: Ako vaše dijete kaže: "Mačka", vi kažete: "Da, to je mačka, ona je crne boje". Takođe možete da obogatite njihov rječnik tako što ćete ih pitati: "A šta mačka radi?"

Razumijevanje

Prije nego što djeca progovore, potrebno im je da znaju značenje onoga šta govore. Ove zabavne igre će pomoći vašem djetetu da razumije jezik, kao i da sluša i slijedi uputstva, a ta vještina će mu biti od posebnog značaja kada krene u školu.

Instukcije: Dajte djetetu jednostavna uputstva – npr: "Podigni loptu i baci je meni", ili "Sagni se i dodirni prste". Oko treće godine, dijete bi trebalo da je u stanju da prati ova jednostavna uputstva.

Traženje predmeta: Sakrijte neku igračku od djeteta i dajte mu instrukcije kako da je pronađe, na primjer "Pogledaj iza crvene stolice". Ako imate dijete starije od tri godine, zamijenite uloge i neka ono sakrije predmet i dajte vam instrukcije kako da ga nađete.

Prepričavanje: Nakon što djetetu pročitate priču, zatražite od njega da vam je ukratko prepriča. Pomozite mu ako se zbuni, tako što ćete dodavati riječi koje nedostaju.

Demonstracija

Ponovite melodiju: Kada pjevate sa djetetom pjesmicu, ponovite ponovo riječi pjesmice, polako kako bi dijete bilo u stanju da čuje svaku riječ jasno.

Pričanje preko telefona: Kupite mu igračku telefon i pretvarajte se da pričate sa njegovom nenom pa mu dajte telefon u ruke da ono nastavi da priča.

Uključite ga u društvo: Osim sa vama, potrebno je da dijete priča i sa djecom njegovog uzrasta. Tako će, ne samo uvježbati govor, već će steći sposobnost da sklapa prijateljstva, što je takođe jedna od vještina koja će mu u školi, ali i kasnije u životu, biti potrebna.

Verbalna imitiranja

Kod verbalnog imitiranja potkrepljenja igraju veliku ulogu. Nađite nešto što je motivirajuće za dijete, nešto za što će se dijete potruditi da ga dostigne. Da vas podsjetimo - to može biti omiljena igračka, hrana koju voli, golicanje, masaža leđa (kod ženske djece često bude funkcionalno davanje maminog nakita ili šminke, što neko može da odobrava ili ne, ali se u našoj praksi pokazalo uspješnim) itd. Pokažite djetetu kako će doći do nagrade.

Znači, na početku tražimo od djeteta da izgovara glasove, odnosno - mi "pravimo" vokale od početnih gugutanja, prvih glasova koje dijete ispušta, poput "mmmmm", "bbbb" i ako ih ponavlja za nama, pohvalimo ga i damo mu pripremljenu nagradu.

Primjer 1. Oponašanje pokreta jezika

Vrlo je važno da djeca naše lice gledaju sa zanimanjem jer je ljudsko lice važan izvor informacija posebno u neverbalnoj komunikaciji.

Govorimo djetetu u lice. Gledamo ga u oči sa svih strana kao da ga vidimo prvi put. Pokušavamo uhvatiti njegov pogled. Ako se to dogodi isplazimo jezik pa počnemo izvoditi vesele, brze pokrete jezikom i proizvoditi razigrane zvukove: BLLLL, BLLL, BLLLL...

Pričekamo, pa ponovimo: BLLLL.... Dijete će nas možda pokušati oponašati pa makar i samo malo ispružilo jezik van, prihvaćamo to njegovo oponašanje pa mu opet odgovorimo: BLLLLL....

Poenta ove igre je da dijete uoči da mi radimo nešto zanimljivo sa svojim jezikom i da to pokuša oponašati sa svojim jezikom. Osim ovih pokreta jezikom, djetetovu pažnju je moguće privući vibracijama usana (brrr...), kloktanjem jezika, žmirkanjem, napuhavanjem obraza, mrštenjem i sl.

Primjer 2. Oponašanje životinja

POSTUPAK: stavite sličice životinja ispred djeteta (za početak možete staviti tri slike npr. psa, mačke i krave, kasnije možete povećati broj slika spram mogućnosti djeteta zavisno na kojem nivou je razvijen njegov receptivni jezik i pažnja). Pustite zvuk jedne od tih životinja ili oponašajte i tražite od djeteta da pokaže ili vam doda sliku životinje koju je čuo. Imenujte tu životinju i ukoliko je u mogućnosti, tražite da i dijete imenuje. Zatim pokažite djetetu sliku neke od životinja i tražite da ono oponaša glasanje životinje.

Primjer 3. NEOBIČNA GRAĐEVINA

Prilikom slaganja konstrukcije od kocki, dijete treba ispričati šta radi, koji dio uzima, kako i zašto ga stavlja.

Na početku treba odgovoriti na pitanja koje mu postavlja roditelj, a zatim povezati te rečenice koje je izgovorio u jednu povezanu priču.

Roditelji mogu pitati:

- Šta uzimaš? Koja je to kocka? Koje je veličine i boje? Gdje stavljaš kocku? Hoće li kocka stojati? Zašto neće pasti? Šta stavljaš prvo, a šta ćeš poslije staviti?

Slažem dvije zelene kocke. Na njih stavljam dvije žute ploče. Onda gore stavljam zeleni most. Zatim na most stavljam dvije male žute kocke i jednu plavu. Joj kocke bi mogle pasti! Treba uzeti manje kockica...nastala je lijepa šarena građevina!

Primjer 4. PODSTICANJE GOVORNO-JEZIČKOG RAZVOJA

Upoznajmo se sa životinjama;

Pričajte o životinjama, gde žive, šta jedu, kako se zovu njihova mladunčad... redajte ih po pripadnosti, veličini, boji, divlje, domaće, morske...

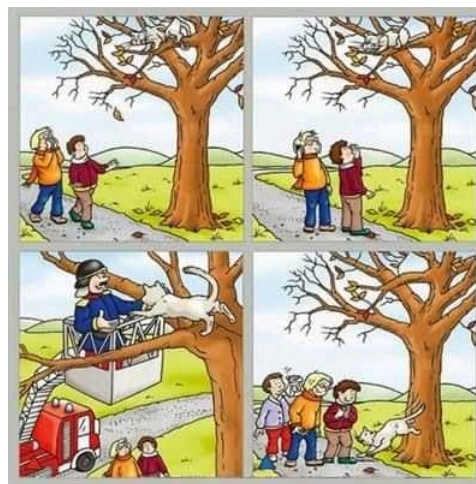
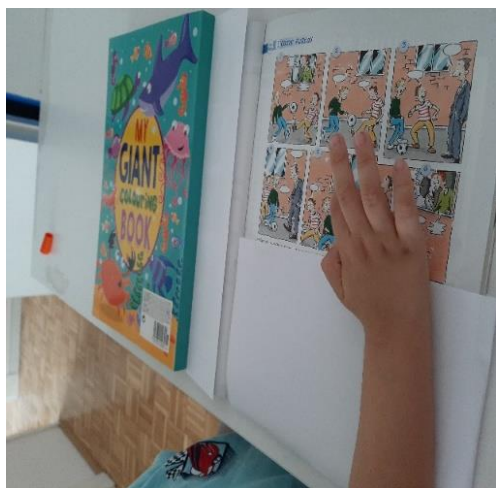
Izmislite priču o svakoj porodici životinja... neka priča bude uzbudljiva, privlačna, vesela... pričajte lijepo, lagano i pravilno... a pijre svega provedite kvalitetno vreme sa svojom decom.

Primjer 5. PRIČA U SLIKAMA

Nacrtajte ili odšampajte priču u slikama koju dijete treba da ispriča. Ukoliko je dijete mlađe, priča neka se sastoji od jedne slike. Ako je dijete starije, broj slika se može povećati. Pričanje priče u slikama je korisno za bogaćenje riječnika. Bogaćenjem riječnika djeteta, razvijamo njegovu ljubav prema jeziku, odnosno prema lijepom izražavanju. Na početku, priče vašeg djeteta će biti siromašne, ali vremenom, kako stiče iskustvo, bogati riječnik i priče će biti bogatije. Kroz pričanje priča u slikama, osim što dijete bogati riječnik, usvaja nove pojmove (pojam boje, veličine, količine...)

Priče u slikama su korisne i za vizuelnu pažnju, zbog toga što dijete treba da uoči šta se sve nalazi na slikama.

PREPORUKE ZA USVAJANJE VJEŠTINA ČITANJA I PISANJA

U cilju usvajanja vještine čitanja i pisanja preporučujem zadatke:

- rastavljanje riječi na slogove,
- imenovanje prvog glasa u riječi,
- imenovanje zadnjeg glasa u riječi,
- spajanje ponuđenih glasova u odgovarajuću riječ i
- rastavljanje riječi na glasove.

Primjer 1. Rastavljanje riječi na slogove

Zadatak rastavljanja riječi je jako važno na samom početku učenja čitanja i pisanja. Preporuka je koristiti pjesme sa jednostavnom rimom kojom podstičemo djecu da sami završe stih, uoče pravilnost rimovanja i jednostavnog razdvajanja.

“U čiče stoka zdrava”

Konj, magare, vo i(krava)

Pored krave I to bijele, leži jedno malo ...(tele)

I kopitu čiča ima, ona važda glavom....(klima)

Za kobilom ždrijebe skita, nogama se zadnjim...(rita)

Magarac je skroman tako, pa mu živjet nije...(lako)

Malo jede, malo pije, ko god stigne taj ga...(bije)

Iz dvorišta čuješ glas, to je Žuća ljuti...(pas)

Taj ti ne zna šta je post, glođe uvijek neku...(kost)

Primjer 2. Prvi glas u riječi

„Čarobna škola“

Naša Čarobna škola pomaže roditeljima za vježbu sa djecom da uoče prvi glas u riječi.

Roditelji mogu sami napraviti školu od papira, makaza i markera, a onda uz pomoć sličica napravati zabavnu igru slaganja riječi koja počinje određenim glasom.

Mi smo u svom primjeru birali glas K.

Koje sve riječi počinju sa glasom K?

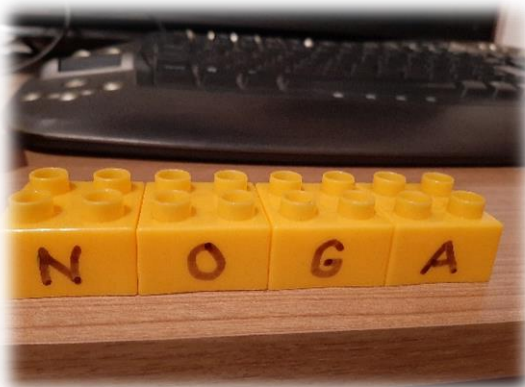
Primjer 3. Rastavljanje riječi na glasove

“UČIMO ČITATI KROZ IGRU”

Učimo slova, rastavljamo riječ na slova i slogove, sastavljamo riječ od ponuđenih slova, učimo prepoznati svoje ime.

IGRA: djetetu možete ponuditi i sliku ili crtež na kojem je predstavljena riječ koju treba da sastavi...

Možete i na papiriće napisati riječi, tražiti da dijete izvuče papirić iz posude, pročitate mu riječ, a dijete neka je spoji od ponuđenih slova...

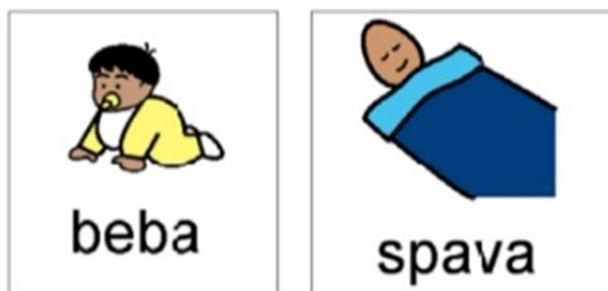

Primjer 4. Razvoj govora

Nivo od dvije i tri riječi

Nivo jedne riječi može biti snažan i uzbudljiv djetetu i njegovoj porodici. Vaše će dijete naučiti mnoge nove riječi i koncepte tokom ove faze. Bez obzira koristi li govor, znakovni jezik ili druge komunikacijska pomagala da bi komuniciralo, naučit će jednom riječi prenijeti mnogo značenja. U ovoj fazi međutim, puno značenja zavisi o interpretacijama drugih. Na primjer, kada dijete kaže:

“Lopta!” na određeni način, ono misli: “To je moja lopta?” ili “Idemo se igrati loptom?”.

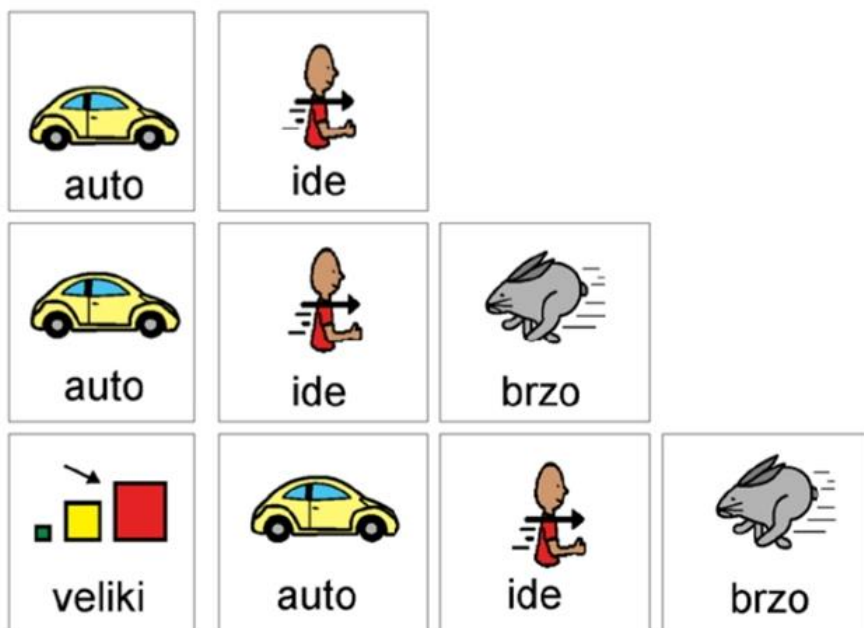

Na sljedećem nivou, dijete uči kako preciznije komunicirati značenja. Kombinovat će riječi koje je već naučio i raditi kombinacije od dvije (“Baci loptu”) i tri (“Tata baci loptu”) riječi.

Nivo od tri riječi

Kada dijete kontinuirano koristi dvije riječi, možete ga početi poticati na korištenje tročlanih iskaza. Kao i ranije, dijete će koristiti riječi koje poznaje i kombinovati ih u iskaze. Možete i dalje koristiti ponavljanje s dodavanjem riječi da biste pomogli djetetu u prijelazu iz faze od dvije riječi u fazu tri riječi. Na primjer, dijete može reći “Auto ide”. Vi ponovite “Auto ide”. Ponovili ste, ali i potvrdili tačnost njegove izjave. Onda možete reći: “Auto ide brzo” i proizvesti motorički zvuk poput “brrrm”, ili možete reći: “Veliki auto ide”. Kao i kod jedne- do dvije riječi, potrebno je puno ponavljanja i vježbe, ali vježba može biti dio svakodnevnog života.

Jezik i igra

Igra će biti važna u učenju u ovoj fazi i zapravo, tokom cijelog djetinjstva. Kako počinje razumijevati koncepte, često će se igrati igračkama kao da su stvarni predmeti. Na primjer, pretvarat će se da pije iz šoljice-igračke (funkcionalna igra) ili da hrani lutku. Kasnije, može sagraditi most od kocki i voziti auto preko mosta (reprezentacijska igra). Igra je ustvari važna za nivo djetetovog kognitivnog razvoja.

Primjer 5. Slikovnice i knjige u najranijem uzrastu

Slikovnice i knjige doprinose razvoju djeteta. One stimuliraju sva čula djeteta u najranijem uzrastu, podstiču razvoj vizuelnih vještina, slušanje, pažnju i verbalne sposobnosti.

Istraživanja pokazuju da 15 minuta dnevno posvećeno ovoj aktivnosti čini mnogo za razvoj vašeg djeteta i ostvarivanje emocionalne povezanosti.

Primjer 6. Usmeno slog po slog

Kako da vežbate čitanje i pisanje bez knjige i sveske?

- Izgovarajte djetetu slog po slog, a njegov zadatak neka bude da pogodi koju ste riječ rekli.
- Kada ovo radi sa lakoćom pređite na istu igru izgovarajući glas po glas.
- Vežbajte rastavljanje riječi na slogove (jednostavniji je zadatak rastaviti reč na slogove nego glas po glas, pogotovo kada su riječi višesložne ili složene fonološke strukture).
- Kada dijete ovu vježbu obavlja sa lakoćom pređite na rastavljanje riječi glas po glas.

MA-MA

TA-TA

BA-KA

ŽA-BA

Primjer 7. Jezik i čitanje

Čitanje s djetetom je odlična prilika za rad na receptivnom riječniku. Čitanje koristi prednost vizualnih snaga djece i mnoga djeca uživaju kada im se čita. Ponekad djeca imaju kratku pažnju pa im čitanje može biti dosadno. Nekoliko prijedloga kako da održite djetetov interes za čitanje:

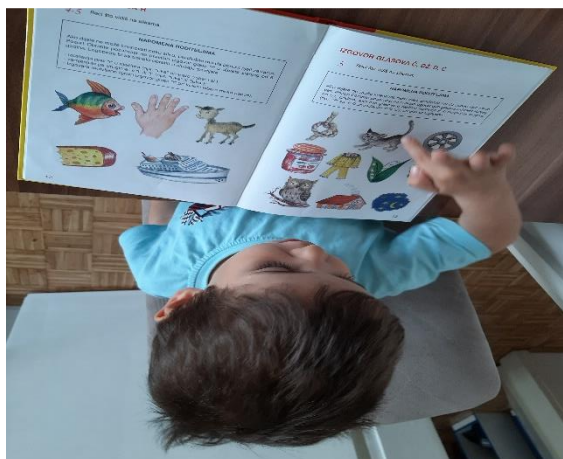
- Birajte knjige s velikim slovima, interesantnim i obojenim ilustracijama.
- Slijedite djetetovo vodstvo i interes. Neka dijete bira knjige.
- Birajte knjige s debelim stranicama tako da dijete samo može okretati stranice. Neka vrijeme čitanja bude posebno vrijeme. Pokušajte da vas nitko ne ometa. Neka čitanje bude vrijeme posebne bliskosti. Sjednite na omiljeno mjesto i čitajte.
- Djeca vole ponavljanje. Ako dijete traži da mu čitate ponovo i ponovo istu knjigu, čitajte mu tu omiljenu knjigu.
- Čitajte dramatično s ekspresijom i pokažite da uživate u čitanju s djetetom.
- Ako dijete pokaže sliku ili riječ, slijedite njegovo vodstvo I razgovarajte o tome.
- Pokažite na ime predmeta u knjizi, a zatim na sliku koja predstavlja taj predmet.
- Mnoga djeca uživaju u knjigama o aktivnostima koje mogu sami raditi.

Čitanje podstiče govorno - jezički razvoj

Kako čitati malom djetetu?

- Važno je odabrati adekvatne prve knjige, sa velikim jednostavnim ilustracijama predmeta, životinja, igračka, osoba;
- Pokažite prstom svaku sliku i jasno izgovorite naziv;
- "Vidi, ovo je maca".
- Postavite pitanje da dijete pokaže gde je maca;
- Pitajte dijete šta je to.....auto..bi, bibravo!

Čitanje može trajati samo pet minuta, ali to nije razlog za brigu. Mnogo je važniji kvalitet nego količina provedenog vremena u čitanju. Veoma je važno ponavljanje – dijete uživa u ponavljanju, jer svaki put dopuni svoje znanje i usvoji po još jedan novi element.

Primjer 8. Čitanje i pisanje

Vještina čitanja i pisanja su temelj budućeg učenja. Zbog toga je važno da dijete razumije zašto je važno da što više i češće čita i piše i sam pravi izbor onoga što će čitati u skladu sa svojim interesovanjima.

Ponuđene priče su osmišljene za motivaciju djeteta, da pokrenu kreativnost i želju za čitanjem. Korisne su od trećeg razreda.

Zec i medvjed

Duboko u gustoj šumi živjela su dva dobra druga, zec i medvjed. Medvjed je imao veliku pećinu u kojoj je spavao preko zime. Zec je živio u blizini pećine i nije spavao zimski san. Tokom zime, zecu je bilo dosadno jer nije imao druga za igru.

Ove zime palo je puno snijega i zec odluči da se sanki. Nabavio je sanke i krenuo da se spušta sa visokog brijega ka medinoj pećini. Toliko je brzo skijao da nije uspio da se zaustavi nego je uskočio pravo u pećinu. Probudio je medvjeda koji se strašno naljutio. Vikao je na zeca, a ovaj se izvinjavao.

Medi je bilo žao što je vikao na zeca pa izađe iz pećine i pođe s njim da se igra. Igrali su se cijelog dana, a onda medo nastavi zimski san. U proljeće će nastaviti igru.

Pitanja:

Gdje su živjela dva dobra druga?

Ko nije spavao zimski san?

Šta je zec odlučio kada je pao snijeg?

Gdje je vodila staza za skijanje?

Šta se desilo zbog nespretnosti zeca?

Kako je reagovao medvjed kad se probudio?

Jež

Tumaranje po šumi, znak je da je došlo proljeće. Tokom hladnih zimskih mjeseci, jež se povlači u toplu i sigurnu logu, sklupča se i započinje zimski san. Tek će topliji dani da ga izmame napolje. Jež danju spava. Kada zađe sunce i tokom noći, kreće u potragu za hranom. Hrani se puževima, insektima, miševima i pacovima. Ovaj hrabri borac napašće čak i zmiju otrovnicu.

Ježići se rađaju goli i slijepi. Nakon nekoliko časova pojavljuju im se meke, bijele bodlje. One brzo potamne i očvrsnu kao kod njihovih roditelja.

Kada je uplašen ili uznemiren jež se pretvara u bodljikavu loptu. S naježenim bodljama dobro je zaštićen od neprijatelja.

Pitanja:

Gdje je jež tokom hladnih zimskih dana?

Kada jež kreće u potragu za hranom?

Čime se hrani jež?

Koga će napasti hrabri jež?

Kako izgleda tek rođeni jež?

Kada jež dobija bodlje?

Kada se jež pretvara u bodljikavu loptu?

IGRICE I VJEŽBICE (zabava, relaksacija)

1. Pomiriši cvijet – dijete treba da oponaša radnju udisanja mirisa, zadrži dah, a onda izdahne kroz nos ili usta (vježba disanja)
2. Vježbe oblikovanja
3. Vježbe snage (trbušnjaci, leđa, sklekovci, čučnjevi, iskoraci, zgibovi)
4. Hodanje i puzanje po liniji – na podu zalijepiti traku ili nacrtati liniju. U početku to može biti prava linija, kasnije cik-cak, krug itd.
5. Vučenje i guranje veće igračke, kolica, kartonske kutije i sl.
6. Skrivanje predmeta – dijete ga treba pronaći
7. Kotrljanje lopte u sjedećem položaju sa obje ruke, jednom pa drugom rukom
8. Lopta neka bude optimalna da odgovara mogućnosti krupne motorike djeteta
9. Dodavanje lopte u paru
10. Ubacivanje lopte u korpu
11. Igra ping-pong lopticom – dijete rukom uzima lopticu iz posude i baca je kako bi ona odskočila ka roditelju
12. Baloni – pokušavaju da održe svoj balon u vazduhu, može i u paru
13. Loptice u boji:
 - pokupiti loptice koje su razbacane po podu
 - prenijeti iz jedne posude u drugu (dvije posude, nebitna boja)
 - sortirati loptice u posude odgovarajuće boje
14. Ples uz muziku

Primjer 1. "Gradimo prema datom modelu"

Vježba za djecu i roditelje.

Osposobljavamo dijete da pravi nešto po datom modelu; na početku uradimo mi, a nakon što dijete nauči, samo će moći da napravi zadati model čak i na osnovu fotografije.

Isto možete probati i sa kockicama. Najprije nađete oblik koji ima istu boju kao kockica, zatim pravite model sa dvije kockice u 3D (npr. crvene i zelene), pa sa tri kockice, a onda sa djelovima koji imaju različite forme, otežavajući postepeno dati zadatak.

Primjer 2. “KO PRIJE DO POBJEDE”

Uzmemo plastične čaše i slamke. Postavimo ih na ravnu površinu. Odredimo graničnu liniju. Uzmemo slamku i zajedno sa djetetom duvamo kroz slamku prema čaši dok ne pređe tu liniju. Ova aktivnost može da se odvija u dvoje, u grupi, ali može i individualno, uzimajući i brzinu i vrijeme kao faktor.

Duvanje može da se vježba i na pištaljci, balonima koje se koriste za proslave rođendana. Ovo je dobra vježba za usne mišiće.

Svi navedeni primjeri obezbjeđuju kvalitetno i dostupno primjere za vježbu, kako za roditelje, tako i za nastavnike i stručne saradnike.

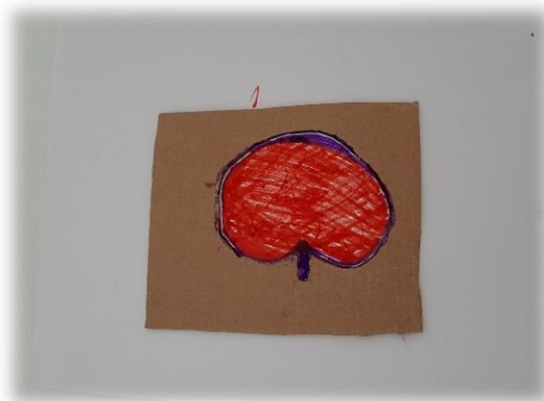
Priručnik može koristiti u radu sa:

- Djecom sa poteškoćama i preprekama u tjelesnom i psihičkom razvoju - jača se njihovo uključivanje, samopouzdanje i samopoštovanje zbog poboljšanja opšteg uspjeha (školskog, ličnog, razvojnog). Razvijaju se njihove komunikacijske i socijalne vještine. Uspostavlja dobar odnos i samostalnost.
- Roditeljima djece sa poteškoćama i preprekama u tjelesnom i psihičkom razvoju – podržavaju se, prihvataju, ne osuđuju. Upoznaju se sa mogućnostima svoje djece. Stiču pozitivno iskustvo u odnosu na razvojno i obrazovno postignuće djeteta. Razvijaju realistične stavove prema mogućnostima svog djeteta i njegovoj budućnosti. U mogućnosti su da razmjenjuju svoja iskustva sa drugim roditeljima.
- Nastavnicima – osnaživanje kompetencija (odgovornost, posvećenost, prepoznavanje i poštovanje individualne različitosti). Razvijanje spremnosti za ovladavanjem novim metodama rada sa djecom i kontinuiranim profesionalnim razvojem. Osposobljenost i održavanje uspješnosti u odgoju i obrazovanju djece sa teškoćama.
- Stručnim saradnicima (pedagozima, psiholozima, defektolozima...) - povećanje kompetencija za rad sa djecom sa teškoćama. Razvijanje savjetodavnih vještina sa roditeljima, učiteljima i drugim profesionalcima. Podrška djeci. Razvijanje i primjena plana evaluacije sa ciljem razvoja stimulativnog ambijenta za optimalna postignuća djece.

RADIONICE

1. Radionica: Vježbe bojenja

Pomozite djetetu da vježba bojenje tako što ćete nacrtati i iskružiti na kartonu neko voće, povrće ili predmet. Kada ga dijete stavi na list da boji, imat će ograničenja I to će mu ograničiti proctor i ljepše će da boji.

2. Radionica “Mišica”

Potreban materijal: bijeli print papir, flomasteri, ljepilo i makaze.

Kroz ovu radionicu djeca će se upoznati sa geometrijskim tijelom koje se zove krug i kupa, a kada je u pitanju odjeća “Mišice”, mogu ispoljiti svoju kreativnost, tako što će sami smisliti dizajn Mišicine haljinice.

